

O'zbek xalq dostonlari

“SHARQ” NASHRIYOT-MATBAA AKSIYADORLIK
KOMPANIYASI BOSH TAHRIRIYATI
TOSHKENT — 2006

Aytuvchi: **Rahmatulla shoir Yusuf o'g'li**

Nashrga tayyorlovchilar:

To'ra Mirzayev va Zubayda Husainova

T a h r i r h a y ' a t i:

Omonulla Yunusov (hay'at raisi), Ahror Ahmedov (hay'at raisi o'rinbosari), Mamatqul Jo'rayev, Erkin Malikov (hay'at kotibi), To'ra Mirzayev, Abiir Musoqulov, Muhammadali Qo'shmoqov, Shomirza Turdimov, Ibodulla Shoymardonov

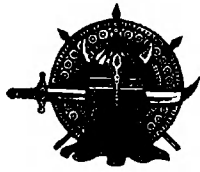
R a s s o m:

Temur Sa'dullayev

Go'ro'g'li: O'zbek xalq dostonlari / Aytuvchi Rahmatulla shoir Yusuf o'g'li; Tahrir hay'ati: O. Yunusov, A. Ahmedov, M. Jo'rayev va boshq./ Rassom T. Sa'dulla. — T.: Sharq, 2006. — 448 b.

“Go'ro'g'li” turkumi dostonlari yuzga yaqin xilma-xil mazmundagi asarlarni o'zida birlashtirgan ulkan silsiladir. Xalq baxshilari bu turkumga kiruvchi dostonlarni sevib kuylab kelganlar. Ushbu jildga Rahmatulla shoir Yusuf o'g'lidan yozib olingan 27 doston kiritildi. Ularda afsonaviy xalq qahramonining tug'ilishi, uning bahodirona yoshligi, jasoratlarga to'la hayoti, ozodlik o'lkasi — Chambil shahrining bunyod etilishi, asrandi farzandlar — Hasanxon va Avazxonlarning Chambilga keltirilishi, ularning bahodirliklari turli-tuman sarguzashtli voqealar girdobida tasvirlanadi. Dostonlar qahramon va sevimli yor sadoqati, ota-ona va farzand burchi, birodarlik va do'stlik, ona yurtga muhabbat masalalaridan bahs etadi. Har bir doston badiiy mukammalligi va jozibadorligi bilan kitobxonni o'ziga jalb eta oladi.

BBK 82.3(5U)

GULQIZOY

www.ziyouz.com

www.ziyouz.com

Go‘ro‘g‘li sulton: “Avazxonmi uylandirsam, kimlarning qizlari Avazxon o‘g‘limga lozim”, — deb Og‘a Yunus pari bilan maslahat qildi. Shunda Og‘a Yunus pari Go‘ro‘g‘li sultonga qarab: “Tunov kuni Yortiboy oqsoqolning gapini eshitdingmi?” — deb bir necha joydan timsol keltirib, o‘zini kerib, qoshini terib, bir so‘z dedi:

Quloq soling turli-tuman na‘maga,
Shamol urar hovli bilan dalaga.
Turkmandan qiz so‘rma Avaz o‘g‘limga,
Chuv-chuvdan qolmasin boshing baloga.

Avazxon o‘g‘ling Chambil elga to‘rami,
To‘ra degan nomni olib turami,
Shunda ham deydi asli qizilbosh,
Qul deyishib hech biri qizin berami?

Bol Avazning birov aslin bilama,
Bilganda ham ko‘ngli qabul qilama,
Demaydimi bo‘lsa asli qizilbosh,
Turkmandan hech kimning qizin tilama.

Jangalzorga bog‘lab rayhon o‘rama,
So‘zlagan so‘zlarim uyqash-burama,
Avazingga turkmanlar qiz berama,
Bermas qizni behudaga so‘rama.

So‘zlagan so‘zlarim ma‘qul bo‘lami,
Yo bo‘lmasa yerga tushib qolami,
O‘r turkman berami qulga qizini,
O‘lsa ham o‘zini quyi olami?

Men bilaman Avaz asil o‘g‘londir,
Behishtdan adashib chiqqan g‘ilmondir,
Sening bilan menga farzandi jondir,
Birorta ajdodi shoh-u sultondir.

Bo‘lmasa Xunxorda bundayin bo‘lmas,
Ola ko‘z, so‘yloq bo‘p kelbati kelmas,

Avazxonning ko‘zi misoli olmos,
Yusufdan boshqasi bundan o‘tolmas.

Avazga lozimdir shohlarning qizi,
Shahanshoh savlatli Avazning o‘zi,
G‘ilmondan issiqdir ko‘rki-yu yuzi,
Eshitsang, shu turur Yunusning so‘zi.

Harishohning bir bo‘y yetgan qizi bor,
Bamisoli oftobga teng yuzi bor,
Hayodan boqishli xumor ko‘zi bor,
Odam qo‘ysang ul podshoga Go‘ro‘g‘li,
Quda aylar seni bo‘lsa xudo yor.

Gulqizoy deb dong‘i ketgan olamga,
Berardi Avazdan boshqa ham kimga,
Harishohning boshi ko‘kka yetmaymi,
Qudalik aylasa senday odamga.

Qirg‘iy degan qush o‘tirar qiyoda,
Savlatningdan shohlar bo‘lar piyoda,
Davring keldi, davringni sur, Go‘ro‘g‘li,
Saltanating Xunxordan ham ziyoda.

Xushomad deb bilma Yunus so‘zini,
Jahon malikasi deydi o‘zimni,
Saltanating Xunxordan ham ziyoda,
Kim ko‘rgan Eramning nishon-izini.

Odamni yiqitar yorning jafosi,
Oshiqni tirgizar ma‘shuq vafosi,
O‘zing ko‘rgan Bektosh arab xotini,
Gulnoz bo‘lar shu Gulqizning opasi.

Bu so‘zni Go‘ro‘g‘li sulton Og‘a Yunus paridan eshitib: “Oh, Og‘a Yunusjon, so‘zlaring to‘g‘ri”, — deb mayxonasiga chiqib, Xoldor mahram va qirq yigitini to‘plab, ulardan o‘nta yigitni ayirib, o‘niga Safarboyini bosh oqsoqol qilib, “Xuroson yurtiga, Harishohning qizi Gulqizoyga sovchilikka bor”, — deb Go‘ro‘g‘li sulton Safarboyga qarab, bir so‘z dedi:

Quloq sol, Safarboy, sulton so‘ziga,
Ayiq tushmas yo‘lbars, sherning iziga,
O‘n yigitni olib bundan yoningga,
Sovchi bo‘lgin Harishohning qiziga.

So‘zlay bersam, so‘z keladi tilimga,
Sulton bo‘ldim Taka — Yovmit elimga,
Borib turib Harishohga aytinglar,
Qizin bersin Avazxonday o‘g‘limga.

Dushman qadam qo‘ymas Chambil belimga,
Yondosha bilmagay hargiz hilimga,
Borib turib Harishohga aytinglar,
Qizin bersin zar kokilli ulimga.

To‘qson to‘qqiz biy ustidan turaman,
Chortoq uzra davr-u davron suraman,

Harishoh qiziga sovchi bo‘linglar,
Qancha qalin desa, eltib beraman.

Tilaybersin bisotimda borimni,
Orttirayin xazinamda zarimni,
Harishoh qiziga sovchi bo‘linglar,
So‘rasa, yuboray lo‘kman norimni.

Harishoh qiziga sovchi bo‘linglar,
Har na desa, menga aytib kelinglar,
Borib o‘zi bilan dadil gaplashib,
Shuytib bir xizmatimni qilinglar.

Go‘ro‘g‘lidan unga salom aytinglar,
Har na desa, kelib menga aytinglar,
Yigirma olti kun muhlat sizlarga,
Shungacha oldimga qaytib yetinglar.

Bu so‘zni Safarboy eshitib, qulluq qilib, yer o‘pib, Go‘ro‘g‘li sultondan fотиha olib, o‘n yigitni olib, Xuroson yurti qaydasan, deb jo‘nab ketdi. Turkman ellaridan o‘tib, bir necha kundan keyin Badbaxt tog‘iga yetdilar. Tog‘ning ustiga chiqib, bir qulay kamarlav joyni topib, otlaridan tushib, gulxan qilib, maslahatlashib yotdilar. Shunda yigitlar: “Biz borganimiz bilan Harishoh so‘zimizni qabul qilmaydi. Balki nega mening qizimni tilga olasizlar, deb barimizni qilichning damidan o‘tkazadi. Undan ko‘ra, yaxshisi, bordik, Harishohning qizini Avazxonga so‘radik, Harishohning qahri keldi, ilonday zahri keldi, bizlarni quvlab-haydab yubordi, deb Go‘ro‘g‘libekni aldab borsak. Besh-olti kun shu tog‘da dam olib qaytsak”, — dedi. Safarboy yigitlarga qarab: “Ov, yigitlar, bu o‘ylaring bo‘lmas. Hargiz epga kelmas. Go‘ro‘g‘li sulton aldanganlaringga ko‘nmas. “Qizni kim aytmaydi, qimizni kim ichmaydi”, degan. Harishohning ham esi bordir. “Mard so‘zidan, arslon izidan qaytmas.” Xurosonga borayik. Avazxon uchun Harishohning qiziga sovchi bo‘layik. Mening qizimni aytdinglar, deb Harishoh bizni urmas. Bersa berar, bermasa bermas. Bizdan bir xizmat, deb turinglar. Xurosonga yuringlar, dadil bo‘linglar”, — deb dildorlik berib, barini otlantirib, Badbaxt tog‘idan naryoqqa oshib, Xuroson yo‘liga tushib, qancha gazalar, darbandlar oshib, Harishohning shahariga tushib, shaharni oralab, kelgan elchimiz, deyishib tikka podsholikning o‘rdasiga bordilar. Shunda xizmatkorlar chiqib, mehmonlarning otlarini tablaga bog‘lab, o‘zlarini mehmonxonaga tushiribdi. Oqshom palov, erta bilan qaymoq, undan keyin quymoq, undan keyin shirchoy, tushda go‘sh, yaxnadan to‘sh, bodom bilan pista, holva bilan rusta, shunday mahalda turkman nasha yemakka usta, Safarboy yigitlari bilan uzluksiz izzatda qilib, bekorga soyamizdan qo‘rqib, kelmay, qaytamiz, deb yurgan ekanmiz-da, deyishib, uch kun mehmonchilik bilan o‘tib ketibdi. Asli mehmonning izzati uch kun degan. Uch kundan keyin mehmonlarni podsho o‘z huzuriga chaqirib, bir necha joydan timsol keltirib, mehmonlarga qarab, yo‘l bo‘lsin, xizmat, deb so‘rab, Harishoh bir so‘z dedi:

Ol-ol bo‘lsin, ol-ol bo‘lsin, ol bo‘lsin,
Jononlarning oq yuzida xol bo‘lsin,
Shohga kelib qo‘noq bo‘lgan turkmanlar,
So‘rayman, so‘rayman, sizga yo‘l bo‘lsin?

Davrim kelgan — shomurtimni burayman,
Dushmanim ko‘ksiga nayza tirayman,
Ey, kelgan turkmanlar, sizdan so‘rayman,
Izzatli mehmonlar, sizga yo‘l bo‘lsin?

Bir necha sanamlar ko‘rki gul bo‘lsin,
Saylaganing nozik, xipcha bel bo‘lsin,
Yigit bo‘lsang, to‘ng‘ich bolang ul bo‘lsin,
Izzatli mehmonlar, sizga yo‘l bo‘lsin?

Bizning elning koshonasi sarali,
Ko‘ngil chopsa chopgan joyga borali,
Oq ko‘ngil turkmanlar, sizdan so‘rali,
Yo‘l bo‘lsin bo‘ladi gapning o‘roli,
Izzatli mehmonlar, sizga yo‘l bo‘lsin?

Til borinda turfa-turfa so‘ylanglar,
Shu manzilda ohang solib kuylanglar,
Maqsadingiz menga bayon aylanglar,
Izzatli mehmonlar, sizga yo‘l bo‘lsin?

Harishoh so‘zlaydi dahaning ocha,
Necha timsollarman siza dur socha,
Shu yerda bo‘ldinglar uch kunduz-kecha,
Izzatli mehmonlar, sizga yo‘l bo‘lsin?

Harishohning bu so‘ziga Safarboy javob berib, bu ham bir necha joydan timsol keltirib, bir so‘z dedi:

So‘zlagan so‘zlarim qo‘shiq bob bo‘lar,
Bir masal bor: “El bor joyda gap bo‘lar”,
U yog‘ini, shohim, o‘zing bilasan,
Azaldan qiz bilan yigit juft bo‘lar,
Shuytib sovchi bo‘p kelganmiz qizingga.

Hargiz dushman tusha bilmas izingga,
Shuytib sovchi bo‘p kelganmiz qizingga.

Hovdak ko‘lning so‘nasi bor, g‘ozi bor,
Sozandaning alvon xilda sozi bor,
U yog‘ini, shohim, o‘zing bilasan,
Bir masal bor: “Qizi borning nozi bor”,
Shuytib sovchi bo‘p kelganmiz qizingga.

Bandargoh bellardan osha kelganmiz,
Shodlik kuni shodlanamiz, kulamiz,
Go‘ro‘g‘li sultonning Avaz o‘g‘liga,
Oyqulqiz qizingga sovchi bo‘lamiz,
Shuytib sovchi bo‘p kelganmiz qizingga.

So‘z kelganda, shohim, so‘zlay yuzingga,
Shon-u shavkat yarashgandi o‘zingga,
Go‘ro‘g‘liman quda bo‘lsang beloppi,

Safarboy so‘zlaydi bu yerga bobin,
Go‘ro‘g‘li sultonga bizlarmiz tobin’.
Gulqizoy qizingga bo‘lamiz sovchi,
Bersang-bermasang-da, bergin javobin,
Shuytib sovchi bo‘p kelganmiz qizingga.

Bu so‘zni Safarboydan Harishoh eshitib, har murti sixday bo‘lib, ichi g‘azabga to‘lib: “Voh, hali Go‘ro‘g‘li xardo‘z sulton bo‘ldimi, ovloq cho‘lda o‘zidan ketib, senlarday saklarni² menday shohga sovchi yuborishni lozim bildimi”, — deb shu so‘zni aytdi:

Gurgon og‘ib quruq jarlar to‘ldimi,
Garimselga toza gullar so‘ldimi,
Ne haddiman bizga sovchi yubordi,
Cho‘ldagi xardo‘zdan sulton bo‘ldimi?

Qancha hokimlarga arz-u dodim bor,
Bir gazzob, xardo‘zdan sulton bo‘lami,

Qibla betdan turgan shamol balomi,
O‘g‘rilarning ko‘zi bizga olami,
Xunxordayin shohlar shohi turganda,
Bir gazzob, xardo‘zdan sulton bo‘lami?

Iloiyqdir kiygan to‘nim, keng emas,
To‘g‘ri so‘zim shuldir, fe‘lim do‘ng emas,
Cho‘lda yurgan xardo‘z bo‘lsa Go‘ro‘g‘li,
Menday podsho odamlarga teng emas.

To‘qqiz bobom shohdir, asl zotim bor,
Xurosonda podshoh degan o‘tim bor,

Ignaday gap bilan ko‘ngil yaradi,
Tili qursin, har yon burron beradi,
Menday shohdan qo‘rqmay-netmay, ey turkman,
Sovchimiz deb qanday og‘zing boradi?

Harishoh yasovullarga buyurib, Safarboyini o‘n yigitlari bilan qirq bir qamchidan urdirib: “Ana endi Xardo‘z Go‘ro‘g‘liga borib aytinglar. Qo‘lidan nima kelsa, qilsin. Bu bir qiz, Go‘ro‘g‘li o‘g‘irlab ketadigan bu yerda ko‘chabog‘i bola yo‘q”, — deb javob berib yubordi. Safarboy o‘n yigit bilan dabdala bo‘lib, balki toza po‘la bo‘lib, xo‘b qamchini yeb, Chambilga qaytdilar. Ko‘p sarson-sargardon bo‘lib, oxiri Chambilga kelib, bo‘lgan gapni Go‘ro‘g‘li sultonga bayon aylab, Go‘ro‘g‘li sulton Safarboydan bunday yomon gaplarni eshitib, shu kechasi kayfi qochib, nashasi uchib, hech uxlay olmay, tunni kunga ulab chiqdi. “Dunyoda bir Harishoh bilan barobar bo‘la olmasam, Go‘ro‘g‘li sulton nomini olib nima qilaman”, — deb Og‘a Yunus parining oldiga kirib, o‘z dard-u holini bildirib, yoriga qarab, Go‘ro‘g‘li sulton bir so‘z dedi:

¹ Tobc.

² Kuchuklarni.

Og'a Yunus, na qilurman Turkmanda,
Sultonlardan g'olib sulton bo'lmasam,
Qanday chidab o'tirarman vatanda,
Pahlavonlar uzra polvon bo'lmasam.

Boj olurman beklar-u doxdohlardan,
G'am kuni na foyda oh-u vohlardan,
Hari kabi boqibeg'am shohlardan,
Ustunlikda g'olib sulton bo'lmasam.

Dushmanlar elati tegra-doshima,
Bari qo'rqib kela bilmas qoshima,
Chambilbelni urayinmi boshima,
Sultonlardan g'olib sulton bo'lmasam.

Yigitlarim Harishohga boribdi,
Borib turib aning yuzin ko'ribdi,
Gulqiziga sovcihiligin aytibdi,

Undan keyin shuytib javob beribdi.
Go'ro'g'liga ayt, deb barin uribdi,
Atroflarda nomim na deb yuribdi,
Sultonlardan g'olib sulton bo'lmasam.

Shuytib o'zim Xurosonga boraman,
Shu safarda baxtim sinab ko'raman,
Kerak bo'lsa aziz jonim beraman,
Sultonlardan g'olib sulton bo'lmasam.

G'irotim kelgandir toshib to'laman,
Shunday bir safarga talab qilaman,
Xurosonga borib turib, Yunusjon,
Harishoh qizini olib kelaman,
Shunday ishni qilolmasam, Yunusjon,
Chambilbelga kelib nima qilaman,
Harishohdan g'olib sulton bo'lmasam.

Go'ro'g'li sulton Og'a Yunus pariga: “Endi men Xurosonga ketdim. Sipohining dushmani ko'p bo'ladi. Xoldor mahram qirq yigitning arz-dodiga javob berib tursin. Kim so'rasa, Go'ro'g'li shikorga ketdi, deb qo'ya qolsin”, — deb shikorga chiqqan bo'lib, tabladan G'irko'kni chiqarib abzallab, o'zini egarning ustiga olib, Chambildan chiqib, Hovdak ko'lga qarab ketdi. Bir-ikki qirdan nariga o'tdi, undan keyin otning jilovini burib, maqsadiga qarab yo'l tortdi. Badbaxt belining kun chiqish uchidan oshib, Xurosonning dashtki cho'li aralash betiga tushib, gohilarda adashib: “Kel, avval bir Oqrabotga boray, Gulnozaoy Gulqizoyning opasi bo'lsa, undan yo'l-yo'riq so'ray”, — deb burilib, Oqrabotga kelib tushib, bir kecha Gulnozaoyga mehmon bo'ldi. Gulnozaoy: “Harishoh shahriga borsang, Gulqizoyga otam yetti qavat qo'rg'onli chorbog' qildirgan, eng o'rtasida uch qavatli ko'shk qurdirgan, Gulqizoy o'shanda qirquin kanizaklari bilan turadi. Sen borganing bilan u yerni topib kirishing qiyin. Shaharda bir Mirishkor bog'bon degan boboy bor. Gulqizoyning yetti chorbog'iga ham shu bog'bon qaraydi. Sen Xuroson yurtlarini oralab, Harishoh shahriga borib, o'sha Mirishkor bog'bonni ko'rib, uning ko'nglini topib, Gulqizoyning chorbog'iga kirishning ilojini qilarsan”, — deb jo'natib yubordi.

Go'ro'g'li sulton Sulaymon payg'ambarning so'tasini egarning qoshiga bir urib, Ovulpattaga o'xshagan bir ko'zama cho'ltangloq baxshi bo'lib qolib, Xuroson ellarini oralab keta berdi. Xurosonlik bir katta boy juda ham dag'dag'ali katta to'y qilib, qozon qurdi kuni shu to'yga Go'ro'g'li sulton yetib bordi. To'yxonaning darvozasida biron: “Ha keling, kela bering”, — deb turibdi. Darrov bir yoshgina bola chopib chiqib: “Otingizni menga bering, men o'zim minib turaman”, — dedi. Go'ro'g'li sulton G'irko'kdan tushib, boyagi bolani G'irotda ko'tarib mingizib qo'ydi. Bola quvonib, ko'p ot minib turgan bolalarga: “Kelinglar, mening bilan tortishmaysizlarmi. Bizniki ko'k ot”, — deb bolalarning jo'rtga ipdan qilgan ko'pkarisiga aralashib ketdi. Go'ro'g'li sulton to'yxonaga kirdi. To'y oqsoqoli Go'ro'g'li sultonni ko'rib: “Bu akam baxshiga o'xshaydi, chorpoyadan joy beringlar”, — deb xizmatkorlariga buyurdi. Xizmatkor Go'ro'g'li sultonni chorpoyaga eltib o'tirg'izdi. Palov tortilib, barcha baxshilar bilan Go'ro'g'li sulton ham oshdan yegan bo'lib, undan keyin kursilar keltirib, chorpoyaning to'g'risiga qo'yilib, qancha mufti, qozi, kalon, donishmand, mullalar kelib o'tirdilar. Jami bir degan baxshilardan o'n beshta, Go'ro'g'li sulton bilan o'n oltita edi. Har bir o'saman-do'saman baxshilar olti og'iz so'z bilan odamni qarpib tashlaguday bo'lib, chorpoyada o'tiribdi. Nashalar ezilib, choylar suzilib, chilimlar tutilib turibdi. Shunda har baxshi bittadan terma aytayotir. O'n besh baxshi Go'ro'g'li sultonga navbatni bermay, uch siradan terma aytishdi. Kun namozdigarga tayalib, ma'raka-taraka bo'lar mahalda mehmon baxshi ham to'rt og'iz suxan qilib bersin, deyishib, Go'ro'g'li sultonga navbat berishdilar. Shunda Go'ro'g'li sulton sozini qo'lga olib, bir so'z dedi:

Biz ham baxshi bo'lib sizning ellarga,
To'rt-besh og'iz suxan qilgali keldik,
Yaxshi niyat bilan to'ydan to'n kiyib,
Ozmi-ko'pmi solim olgali keldik.

Davlatmandlar ichar sharbat bolini,
Yetgancha uzatib uzun qo'lini,
Menman degan baxshilarning holini,
Tinglab, ma'no olib, bilgali keldik.

Bari ekan ko'p takabbur, olifta,
So'zlagan so'zlari turmagan juftda,
Ahllarni saqlolmagan qolipda,
Shundaylar ustidan kulgali keldik.

Kulmak-ku kerak emas do'st-yorlarga,
Ignaday bo'lsa ham aqli borlarga,
O'rgatsa so'zidan darbadarlarga,
Biz ham shunda bilim olgali keldik.

Xuroson yurtlari go'zal joy ekan,
Savdogar simbatli shirin xo'y ekan,
Kelib qolsam, bunda chulon to'y ekan,
Shu chulondan biz ham yulgali keldik.

Men ham o'z elimda so'zchan baxshiman,
Majlisning guliman, suhbat naqshiman,
Badlarga bad, yaxshilarga yaxshiman,
Bu yerga bir to'nli bo'lgali keldik.

Bu so'zni kursilarda o'tirib, taroziga solib, solmoq qilayotgan mufti, qozi, kalon, donishmand, mul-lalar: "Turkman baxshining termasi yuqori ekan", — deyishdilar. To'y oqsoqoli darrov pistaqi yalovni Go'ro'g'li sultonning boshiga ko'tardi. Shuytib, birinchilikni Go'ro'g'li sulton oldi. Baxshilarning har qaysilari bitta-bitta kishiga mehmon qilib tayinlangan edi. Go'ro'g'li sultonni mehmonlikka olgan kishi ancha ko'tarilib, bizning baxshi o'tkir chiqdi, deb guppayib, to'yxonadan berilgan banoras to'nni Go'ro'g'li sultonga yopib, hamma mehmon bo'ladigan joylariga tarqala bordilar. To'y oqsoqoli solim, deb bir otni egar-anjomi bilan Go'ro'g'li sultonni mehmon qilayotgan kishiga topshirdi. Go'ro'g'li sulton u odamga: "Hovli tog'asiz! Bu otni minib oling. Mening tashqarida otim bor", — deb, haligi G'irotni minib qolgan bolani topib, G'irotga o'zi minib olib, hovli tog'asiga ergashib, mehmonlikka ketdi. Shu kecha memonlik-da ming bir izzat-ikrom bilan yotib, ertasiga yana hovli tog'asi bilan to'yxonaga kelib, to'y yeb, undan keyin ko'pkariga chiqib, tomosha qilmoqchi bo'ldi.

Kechadan beri ko'pkari qizib, bugun ko'pkarining oxiri. To'qqizta katta solimni yalov qilib beradigan kuni edi. Solimlarning avvalgisi tana, ikkinchisi ho'kiz, uchinchisi tayloq, to'rtinchisi suvoriy yo'rg'a, beshinchisi nor tuya, oltinchisi yaxshi bir ot, yettinchisi bir oq o'tov asbobi bilan, sakkizinchisi besh ming tanga, to'qqizinchisi besh yuz tilla edi. Ko'pkari juda katta yig'in. Og'zini karrakday ochgan, arillagan arg'umoq otlarning har qaysisi tomday keladi. Yigirma toshlik, o'ttiz toshlik yo'llardan kelgan. Juda ham katta ko'pkari bo'lib, tomosha qila-qila oxiri Go'ro'g'li sulton ham chiday olmay, ko'pkariga qo'shilib ketdi. Xuddi shunda eng oxirgi to'qqizinchi yalov uchun bir qirchillagan bo'z bola ko'pkarini o'ngarib solib, sher yurakli chavandozlarning oldiga tushib, ziltillab o'ta berdi. Go'ro'g'li sulton ham chavandoz-larga ergashib bora berdi. Ko'pkari o'ngargan bo'z bola bir tosh chamasi chavandozlardan uzilib borib, bir maydonga takani tashlab ketdi. Taka qanday taka, yirtilib ketmasin, deb ichidan sari qayish bilan o'tkazib tikilgan taka. Chavandoz shohbozlar, shunday to'pur bo'lib, takaga talashib, har bir zo'r otlar chiyillab, bir-birining ustidan oshib, hayqiriq, qiy-chuv bilan bir qattiq kurash bo'ldiki, hech qo'ying. Shunday to'zondan baraq-baraq bulutlar paydo bo'lib, maydon olovday qizib, chekkadagi odamga ko'pkarining qayerdaligi bilinmay ketdi. Bir xil katta otlarga qaraganda, G'irko'k tup-tumaloqqina otchaga o'xshab qoldi. "Jonivor, mahkam bo'l. Satta man-man degan otlar bilan to'qnashadigan kun bugun", — deb shu so'zni aytdi:

Aqli odamdan ham ziyod G'irko'kim,
Mahkam bo'l, maydonga kirar kuningdir,
Qayish band qip berkitilgan takani
Tulporlardan tortib olar kuningdir.

Esi-hushing odamzoddan ziyoda,
Qimtib bor, tashlama meni qoyada,

Bu qalin to'dada qolmay piyoda,
Tulporliging ma'lum qilar kuningdir.

O'rtangi nuqtaga tikkin ko'zingni,
Tulporlar ustidan otgin o'zingni,
Dushmanlarga ko'rsatmagin o'zingni,
Ko'rinakli bir ish qilar kuningdir.

G'ayrat qilib o'zing ochgin yo'lingni,
Tulporlarning doim bo'lsin olimi,
Shu ekan eng so'nggi katta solimi,
Qaynab-jo'shgin, solim olar kuningdir.

Shu to'dada mahkamliging bildirgin,
Toleim yoritib, meni kuldiringin.

Shunda G'irko'k bir chiyilib, zahr bilan kishnab, bir xil otlarning ustidan hakrab, bir xillarining ustidan sakrab, to'dani qoq yorib, o'rtada barcha chavandozlar uloqqa tortishib, hech yoqqa siljisha olmay turgan joyga yetib bordi. Go'ro'g'li sulton chirpinib intilib, takaning bir pochasiga ilinib, egarning qoshiga tortib haydadi-yov. Bir pilla yiqilgan otlar yiqilib, ko'p chavandozlarning og'ziga qum, tuproq tiqilib. G'irko'k qaddingdan to'dani yorib, ko'pkari Go'ro'g'li sultonda, qayqayib haydab kela berdi. Bir xil ildam otlar bilan oldidan o'rab olamiz, deb chavandozlar xo'p ko'rди, bo'lmadi. G'irko'k o'qday otilib, poygada tikilgan yalovga qarab kela berdi. Shunda Go'ro'g'li sultonning hovli tog'asi oyog'i olti, qo'li yetti bo'lib, o'zidan o'zi hiy-ha, hiy-ha, hiy-ha deb bir jarchini topib olib, o'z yonidan o'n besh tanga berib, shu pillaga kelayotgan otni chavandozi bilan bir ta'rif qilib chaqirishni buyurdi. Omon jarchi mehmonning aslini so'rab olaman deganicha, Go'ro'g'li sulton ham pilgaga yetib kelgan edi. Shunda Omon jarchi bobo sho'x ola otini o'ynatib, olomoni aylanib, bir so'z deb yuribdi:

Oh-ho, ho, oh-ho, ho,
To'dadagi xaloyiq,
Eshitmadim demanglar,
Armonda bo'p qolmanglar,
Asli turkman zotidan,
Yovmitning elatidan,
Kelgan bu chavandoz.

Oting qurg'ur, otboylar,
Adashibman otidan,
Turkmanda o'zi nomdor,
Asli chavandoz shunqor,
Xuroson elatidan,
O'n to'qqiz oshnosi bor.

Dushmanlarning bag'rin qonga to'ldirgin,
Bunda ko'pni qoyil qilar kuningdir.

Tinglab eshit Go'ro'g'lining zorini,
Bunda bergin dushmanlarning sho'rini,
Xurosonlik ko'rsin turkman zo'rini,
O'zingni to'daga otar kuningdir.

Ko'k to'n kiygan ko'k o'tli,
O'rta yashar sumbatli,
Uzun soqol, chor poyli,
O'zlari salovatli.

Boshdan oyog' shaylangan,
Ko'ksi yoyiq taylangan,
Ana, ko'ring o'zini,
Ana-ana, yoronlar,
Pilgadan uch aylangan.

Har bir baxtli yigitga
Zafar bergan xudodir,
Mingan oti chiroyli,
O'zi ko'kishnamodir.

Shu ma'rakada Harishohning Bektosh vazir degan vaziri ham bor edi. Omon jarchining bu so'zini eshitib: "Bu otboylar turkman, shu otiga xaridor bo'lsam, sotarmikan? O'zi kimnikiga mehmon ekan?" — deb eshitgan-bilgandan so'rab qoldi. Hozir to'y ustida ot savdosi qilib yurmoqni o'ziga ep bilmay, Go'ro'g'li sultonni sirtidan tanib, vaqtincha sabrni o'ziga lozim topib qo'ydi. Bu yoqda bo'lsa, amin, oqsoqollar solim, deb besh yuz tillani Go'ro'g'li sultonga taqdim qildilar. Shuytib, kun kech bo'lib, Go'ro'g'li sulton hovli tog'asinikida mehmon bo'lib yotib, ertasiga o'z yo'liga ketmoqchi bo'lib turganida, Bektosh vazir ikkita shotiriga otini yetaklatib, o'nta amin, oqsoqolni ergashtirib, boshqa navkarlarini ko'chada qoldirib Go'ro'g'li sulton mehmon bo'lgan hovliga kirib, Go'ro'g'li sulton bilan ko'rishibdi. Shunda Bektosh vazir Go'ro'g'li sultonga qarab, bir necha joydan timsol keltirib, endi turkmandan kelgan otboylar jo'ra, shu otingga ishqiboz bo'ldim, deb shu so'zlarni aytdi:

Davlatim mavj urib toshib-to'layin,
Harishoh oldida mehmon qilayin,
Mening bilan birodar bo'l, otboylar,
Oshnolikka shu otingni tilayin.

Ko'rgan tushlarimni o'ngga yo'rayin,
Davlatmand bo'p shod-u xandon yurayin
Oshnolikka shu otingni tilayin,
Qancha tanga-tilla desang berayin.

Har soyning o'zining bo'lar quyoni,
Ustimga kiygan to'n zarbob, qayoni,
Qancha tilla desang berayin,
Aslim mening bir shahanshoh jiyani.

Zo'r gapirar kimning bo'lsa toyovi,¹
Xotin erka bo'lar er ko'ngliga singsa bo'yovi.
Qancha tilla-tanga desang, berayin,
Asli o'zim bir zo'r podshoning kuyovi.

Zo'r kelar har joyda odamning zo'ri,
Sog'lomlarning asli mehnat huzuri,
Qancha tilla-tanga desang, berayin,
Asli o'zim Harishohning vaziri.

Shu damgacha so'zim yerda qolmagan,
Xurosonda odam yo'q meni bilmagan.

Bektosh vazir bu so'zni aytib bo'lamani degancha, amin deb, oqsoqol deb, cho'rag'asi, mirzoboshi, deb hovliga odam to'lib ketdi. Bektosh vazir bilan Go'ro'g'li sulton ko'chaga chiqdilar. Olomon shunday g'ijil-lab, mo'r-u malaxday ko'chaga yopirilib kelib, ko'cha to'lib ketdiki, hech qo'ying, shunda Go'ro'g'li sulton: "Mening tirikligim shu ot bilan", — deb Bektosh vazirga qarab, bir necha joylardan timsol keltirib, shu so'zni aytdi:

Yoshligimdan birga o'sgan xonazod,
Shu otim ko'nglim ka'basi, do'stim.
Jonimdan boshqasin so'rsang, berayin,
Senga sadaqa otdan boshqasi, do'stim.

Yoshligimdan otga berdim dilimni,
Shuni minib kezdim turkman elimni,
Otim so'raguncha kesgin qo'limni,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim,

Eshitgin, jon vazir, aytgan so'zimni,
Otboylar chavandoz deydi o'zimni,
Otim so'raguncha o'ygin ko'zimni,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim,

Do'st bo'lsang, g'ov bo'lma baxtim yo'liga,
Boqqin bir musofir arz-u holiga,
Jonim qurbon otimning bir tuk yoliga,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim,

Mashhur chavandozman turkman eliga,
Dah desam chiqarman har bir beliga,

Bir kamligim eshit, do'stim, azizim,
Turkman qolgan menman oshna bo'lmagan.

Endi oshna bo'ldim, do'stim, sen bilan,
Shoh oldiga borgin birga men bilan.
Bu yerda jo'ralik o'yin boshidir,
Jo'ralik so'ng bo'lar qa'da to'n bilan.

Tilim burro, so'zni so'zga ulayman,
Har na sirim senga bayon qilayman,
Shu pillaga ko'cha bog'i do'stlikka,
Qancha desang, shu otingni tilayman.

Eshit, do'stim, Bektosh vazir so'zini,
Har nechuk kas bosolmaydi izini,
Davlatimning zo'rligidan, ey, do'stim,
Olgandirman shohonshohning qizini.

Ming tilla arziydi har tuk qiliga,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim,

Uch yuz tanga ketar har bir yemiga,
Ming oshnam tilasa, tushmas imiga,
Xuroson teng kelmas bir tuk dumiga,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim,

Jon so'rasang, kelmas edim yuziga,
Kim quloq bermaydi do'stin so'ziga,
Ming elat arziydi bosgan iziga,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim,

Hech nima teng kelmas yurak dardiga,
Men oshnaman tojik, afg'on, kurdiga,
Jonim qurbon otimning bosgan gardiga,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim,

Men kelganman bunda bo'lib musofir,
Shu otimman oshib qancha soy-u qir,
Ka'bamni sindirsam, bo'lurman kofir,
Shu otdir ko'nglimning ka'basi, do'stim.

Go'ro'g'li sulton ko'nglida: "Ey, xudoyo, qanday savdolarga qolayotirman. Xizirga qiymagan otimni shu Bektosh vazirga sotib bo'pman", — deb o'ylanib-netib, ko'zidan taram-taram yosh oqib keta berdi.

¹ Tayavi, suyanchig'i.

Shunda Bektosh vazir Go‘ro‘g‘li sultonga qarab: “Ov, otboylar, ko‘zingga qara, men bir ulug‘ vazir bo‘lsam, seni zehnim suysa, shuytib, senga shunday katta bir ma‘rakada do‘stligimni izhor qilsam, yana nima armoning bor? Bilaman, oting haddili yaxshi ot. Shoniyoz arabning otidan o‘tsa o‘tadi. Lekin otingga ishqing zo‘r, hech kimga ko‘zing qiymaydi. Lekin bu yog‘i ham bor. Shu ot uchun men sening bilan do‘st bo‘lmoqchiman. “Do‘st xudoning bir ismi”. Mayli, men ham shu ot uchun davlatimning bahridan o‘taman. Ey, bor, tavakkal, shu otingning bir chekkasi do‘stlikka, qirq ming tillaga so‘radim shu otingni. Qani, endi do‘stim, bir qo‘lingni ber. Sen ham, men ham barakat topaylik”, — deb Go‘ro‘g‘li sultonga qo‘lini cho‘za berdi. Go‘ro‘g‘li sulton o‘ylab ko‘rsa, qirq ming tilla hazilakam gap emas. Agar turkmandagi jami ulovlarni sotganda ham qirq ming tilla bo‘lmaydi. Harom tillalarning muhabbati Go‘ro‘g‘li sultonning xayolini qochirib, Bektosh vazirga qo‘lini shunday cho‘zmoqchi bo‘lganda, birov kaft bilan qoqib qoldi. Asli shu Xurosonda azaldan fuqaro bo‘lib qolgan bir to‘da turkmanlar bor edi. Shu to‘yning ko‘pkarisida ana shulardan ham qirq otli chavandoz bor edi. Bugun ko‘pkarida bo‘larning ovi baror olmay, hech bo‘lmasa, mayda solimdan ham birortasi ololmay, toza alamlari ichiga ketgan edi. Ko‘pkarining oxirgi eng katta solimini Go‘ro‘g‘li sulton yalovga kelib olib, Omon jarchi otboylar turkman, turkman elidan kelib ko‘kishnamo ot bilan oxirgi katta solimini oldi, deb qichqirgandan keyin, buni eshitib, haligi turkmanlarning ko‘ngli ko‘tarilib, bir xillari quvonganidan yig‘lab ham yuborgan edi. Ana shu turkmanlar ham Bektosh vazir bilan Go‘ro‘g‘li sultonning gaplashib turgan joyiga ko‘p qatori kelib, tomosha qilayotgan edilar. Go‘ro‘g‘li sultonning Bektosh vazirga qo‘lini uzataman deganda, qoqib qaytargan ham shu turkmanlar edi. Shunda turkmanlar Go‘ro‘g‘li sultonning oldiga yopirilib kelib, hammasi tovushining boricha baqirib yig‘lab, jon aka, otingni sotma, deb Go‘ro‘g‘li sultonga qarab, turkman chavandoz bir so‘z dedi:

Taka, yovmit, sori, ko‘klang hurmati,
Olovday otingni sotma, jon aka,
Ahmad sardor, bek, jo‘ralar hurmati,
Jonoday otingni sotma, jon aka.

Bulbul kelib qo‘nar bog‘da gullarga,
So‘zlay bersa, so‘z keladi tillarga,
Xurosonga o‘xshash g‘ayri ellarga,
Olmako‘z otingni sotma, jon aka.

So‘zim uchib yurar ko‘ngil hoyiga,
Desam kerak bo‘lar joyi-joyiga,
Kelib turib Xurosonning to‘yiga,
Chaqmoqday otingni sotma, jon aka.

Bir tulporzod ekan, uchma tillaga,
Uchmoqlik yarashar xo‘ja, mullaga,
Biz barchamiz shu ot uchun sadag‘a,
Birdan bir otingni sotma, jon aka.

Bizni haydab tushgin bozor yo‘llarga,
Sotib bad ketayik qo‘ldan qo‘llarga,
Aslo-aslo uchma tilla-pullarga,
Tulporzod otingni sotma, jon aka.

Odamsiz uylarga kiygiz yopilmas,
Oriyat yo‘lida jobi chopilmas,
Pul topilar, bunday ot hargiz topilmas,
Devzod otingni sotma, jon aka.

Chuqur joyga suv quyilsa ko‘l bo‘lar,
Yomg‘ir yog‘sa baland-u past ho‘l bo‘lar,
Bu ishingga barcha turkman yig‘lab sel bo‘lar,
Shundayin otingni sotma, jon aka.

O‘lmasak, dunyoda davron surayik,
Ko‘p yil yashab, o‘ynab-kulib yurayik,
Tilla dema, biz jonimiz berayik,
Bu go‘zal otingni sotma, jon aka.

Shunda Go‘ro‘g‘li sulton o‘ziga kelib, hushini yig‘ib: “Shu turkman chavandozlarning gapi rost-da. Obbo, pok bo‘lmasa, otdan ayrilay deb qolibman-ku”, — deb o‘zini to‘xtatib, Bektosh vazirga: “Endi, jo‘ra, manazini¹ bilsang, yana bir-ikki chavandoz o‘rtaga suqulgandan keyin bo‘lmaydi. Dunyoda chavandoz odamning yaxshi gapi og‘zingga, deb so‘kish bo‘ladi. Chavandoz xalqini bir-ikki bemaza gap bilan gunohkor qilib bo‘lmaydi. Jo‘ra, hozircha savdoni to‘xtatsang, shu to‘ydan chiqib, men senga mehmonlikka borsam, ikkovimiz nima deyishsak, o‘zingnikida deyishsak”, — deb muomala qilgan bo‘ldi. Bektosh vazir Go‘ro‘g‘lidan bu maslahatni eshitib, ko‘nglida: “Endi bu otboylarni har nima bo‘lsa ham dimog‘ini

¹ Fe‘lini.

choq qilib, ko'nglini jazman qilib, shu otini sotib olib qolayin", — deb Go'ro'g'li sultonga: "Bo'lmasa, jo'nayotganda gaplashamiz", — deb qo'shxonasiga qaytib ketdi.

Hali to'y toza tarqalgani yo'q. Chavandozlarning ko'plari tarqalib ketsa ham, hali hech odam kamaymaganday. Qaytaga yana to'yga odam kelib qo'shilayapti. Bugun kurash bo'lmoqchi edi. Har yoqlardan katta polvonlar yig'ilib kelgan edi. Barining ustози Rustamning avlodidan. Xunxor yurtida nom ko'targan polvondan. Mustob guppi maydonni tuzatib, shogirdlarini bir-biri bilan kurashтира berdi. Shunda bir muncha hunar paydo qilib qolgani boshqalarini shipirib yiqita berdi. Go'ro'g'li sulton ham hovli tog'asi bilan tomoshaga borgan edi. Sabr qilib tura olmay, Go'ro'g'li sulton qaltirab maydonga chiqib, o'sha hunarmand shogird bilan ushlab, bir-ikki aylantirib, astaroq qilib yiqitib tashladi. Buni ko'rgan Mustob guppi maydonga chiqib aylanib, Go'ro'g'li sulton bilan ushlab, kurashib qoldi. Shunda Go'ro'g'li sulton Mustob guppini bir zo'r qilib ko'tarib, yelkasidan oshirib, hilliglatib maydondan tashqariga otib yubordi. Mustob guppi shunday qiyshayib, o'zini bilmay behush bo'lib qoldi. Hamma turkman polvonga tahsin va ofarinlar aytdi. To'y oqsoqoli kelib, Go'ro'g'li sultonga bir ot va bir to'n solim berdi. Shuytib to'y tamom bo'ldi.

Go'ro'g'li sulton ikkita solimdan olgan otni to'nlar bilan hovli tog'asiga berdi. Hovli tog'asi bilan xo'shlab, G'irko'kka minib jo'nay berdi. To'y oqsoqoli shu turkman biror qiz-u juvonne xohlab, shu ellarga kuyov bo'lsa, degan maqsad bilan o'ttizta suluv qiz, o'ttizta ersiz ayolni yig'ib, bir ko'rinishdan o'tkazib, Go'ro'g'li sultonni chaqirib: "Men to'y bilan bo'lib, tunov kuni sening baxshiligingni eshita olmay qolgan edim. Endi otdan tushib, ana o'tayotgan xotin-qizlarni maqtab, bir terma aytib bersang. Turkmanda ham shunday xushro'y qiz-u juvonlar bo'ladimi", — deb turdi. Go'ro'g'li sulton G'irko'kdan tushib, sozini qo'liga olib, Xurosonning qiz-u juvonlarini ta'rif qilib, bir so'z dedi:

Xuroson xo'blarining kulib boqishi,
Turkman elning qizlariga o'xshamas,
Qoshlarin ustiga o'sma yoqishi,
Turkmaniston nozlariga o'xshamas.

Bir xillari po'ta bog'lab beliga,
Bir xillari tayoq olib qo'liga,
Shularin o'xshatdim xuddi lo'liga.
Chug'urlyaydi, hech tushmayman tiliga,
Hargiz turkman qizlariga o'xshamas.

Noparmon qoradan boshda durrasi,
Ko'rganda odamning uchar hurrasi,
Bir haybatli, dev siyoqli barzangi,
Olga yigitlarning tushar churrasi,
Bari turkman nozlariga o'xshamas.

Satta kerboz, kim yoshdoshar hiliga,
Bir dasari bo'g'cha tutgan qo'liga,
Bari tushgan shalloqilik yo'liga,
Hargiz turkman qizlariga o'xshamas.

Bir xillari o'sma qo'ymish qoshiga,
Dol tashlashib, ro'molchasin boshiga,
Qayqayib osmonni ko'zlar dimog'i,
Parvo qilmas oshiqlar ko'z yoshiga,
Turkmaniston nozlariga o'xshamas.

Uyalgan bo'p yerga qarab suzilmish,
Boshdan oyoq zebo bo'lib tuzilmish,
Ko'rganda oshiqning joni uzilmish,
Nomahramni uchratgan zamon buzilmish,
Hargiz turkman qizlariga o'xshamas.

Bir xillari uzoqlarga boqadi,
Oshiqlar ko'ksiga o'tlar yoqadi,
Asir aylab bir sho'rlini bandiga,
Jaf o'toshi bilan urib chaqadi,
Nozi turkman qizlariga o'xshamas.

Bir xillari ekan ayyor misoli,
Qiyadan qo'ngayib boshda ro'moli,
Osmondagi oftob kabi jamoli,
Albatta, bularning istagi oliy,
Aslo turkman qizlariga o'xshamas.

Bir xillarin qiyodandir boqishi,
Bir xilin suhbatlari suvning oqishi,
Suv ustiga qo'nib ketgan qaldirg'och
Qanoti misoli qoshin qoqishi,
Nozi turkman nozlariga o'xshamas.

Bir xili g'o'p-g'o'la tutning kundasi,
Ajab bir takabbur, kiyim bandasi,
Odam o'latining sassiq gandasini,
Aslo turkman qizlariga o'xshamas.

Go'ro'g'li sulton qaynab-jo'shib turkmaning qiz-u juvonlarini ta'rif qilib, bir so'z dedi:

Turkman qizlarining kengdir siynasi,
Aslo elning qizlariga o'xshamas,
Hech kimga yo'q turar kekman ginasi,
Hargiz elning qizlariga o'xshamas.

Qo'shiqman kuy bo'lar zavqi-safosi,
Tirnog'ida xina, yuzda upasi,
Turkman qizlarining mehr-u vafosi,
Aslo elning qizlariga o'xshamas.

Asaldan totlidir har bir so'zlari,
Oftob bilan oyga mengzar o'zlari,
Turkman qizlarining ochiq yuzlari,
Hargiz elning qizlariga o'xshamas.

Uyqusidan ko'p bo'ladi o'yog'i,
Yerga yumshoq tegar bosgan oyog'i,
Hur-pariga o'xshar uning siyog'i,
Aslo elning qizlariga o'xshamas.

Bir xillari bo'lar so'zning ustasi,
Lablari bozorning soydin rustasi,
Bir bo'vdoq bog' gulning o'ram dastasi,
Hargiz elning qizlariga o'xshamas.

Bodom qoboq, qator sadaf tishlari,
Ingichka, nozikdir hilol qoshlari,
Turkman qizlarining o'zga ishlari,
Aslo elning qizlariga o'xshamas.

Sochlari buralib-buralib tushgan,
Tol-tol bo'lib tovoniga yonashgan,
Ko'rganlar mabodo parimi deyishgan,
Hargiz elning qizlariga o'xshamas.

Bu so'zlarni aytib bergan otboylar,
Turkman elda satta muloyim xo'ylar,
Javpazakday qaddi raso xushro'ylar,
Aslo elning qizlariga o'xshamas.

Shunda to'y oqsoqoli turkmanchaga ko'p tushunmay, taxminan: "Bu qiz-juvonlarni yoqtirib qoldi-yu, lekin turkmanda sevgan yorim bor edi-da, deb turibdi", — degan mazmunda tushinib: "Ha, mayli. Ko'p yaxshi baxshi ekansan. Kerakli toshning og'irligi yo'q, degan", — deb qancha pishiq go'shtlar, to'shlar, qatlarna, chalpaklarni keltirib, Go'ro'g'li sultonning xurjininga solib to'ldirdi. Undan keyin Go'ro'g'li sulton Bektosh vazir bilan qo'shilib, Harishohning shahriga qarab ketdi. Yo'lda Go'ro'g'li sulton jo'rtaq kasal bo'lib qoldi. Bu holni ko'rgan Bektosh vazir bir odamni vakil qilib, mehmonni biroz yengillashgandan keyin oldimga olib borasan, deb Go'ro'g'lining oldiga tashlab ketdi. Bektosh vazir odamlari bilan ketgandan keyin Go'ro'g'li sulton qoshidagi vakil bo'lib qolgan odamni bog'lab, bir jarga tashlab, otini bo'sh qo'yib yubordi. O'zi G'irko'kka minib, Harishoh shahri qaydasan, deb yo'lga tushib ravona bo'lib keta berdi. Go'ro'g'li sulton Harishoh shahriga Bektosh vazirdan ikki kun ilgari boshqa yo'l bilan yetib borib, bir boboydan Mirishkor bobonikini so'rab, bir necha joydan timsol keltirib, bir so'z dedi:

Harishoh yurtida yurgan jon bobo,
Yo'l adashdim, menga o'zing yo'lchi bo'l,
Mening o'zim to'ylab yurgan chavandoz,
Yo'l bilmayman, endi o'zing yo'lchi bo'l.

Ot ekan dunyoda yigitning joni,
Men ham o'z elimning mardi maydoni.
Bunda keldim bo'lib vazir mehmoni,
Yo'l adashdim, menga o'zing yo'lchi bo'l.

Bir to'yda tanishdim vazir Bektoshman,
Soqoltoy bo'lsam-da, men hali yoshman,
Obro'li odamman, bir elga boshman,
Yo'l bilmayman, endi o'zing yo'lchi bo'l.

Bu shaharga mehmon bo'lib kelganman,
Bektosh bilan ot savdosi qilganman,

Qirq ming tillasiga bermoq bo'lganman,
Yo'lda adashdim, menga o'zing yo'lchi bo'l.

Otim juyruk, Bektosh qoldi keyinda,
Men ikki kun ilgari yetishdim bunda,
Ko'rsatgin Mirishkor bobosi qanda,
Yo'l bilmayman, endi o'zing yo'lchi bo'l.

Bektosh menga: "... mayli, oldin bor", dedi,
"Borib turib Mirishkorni ko'r", dedi.
"Men yetguncha unikida tur", dedi,
Yo'l adashdim, menga o'zing yo'lchi bo'l.

Chavandozman, mening ismim Otboylar,
Xizmatimda bo'lar bir necha boylar,
Burama ko'chali, egri bu joylar.
Yo'l bilmayman, endi o'zing yo'lchi bo'l.

Bobo Go‘ro‘g‘li sultondan bu so‘zni eshitib: “O‘g‘lim, adashmabsan, bo‘lmasa, sarhovuzning nargi labidagi peshayvonli mehmonxona Mirishkor boboniki, hovlisining darvozasi ana u. O‘ngga qarab ketgan ko‘chani chap qo‘lida birinchi darvoza. Mirishkor bobo, deb so‘rab borsang, o‘zi darvozasini ochadi”, — deb boboy o‘z yo‘liga ketdi. Go‘ro‘g‘li sulton burilib, Mirishkor boboning darvozasini qamchisi bilan urib, taqillatdi. Mirishkor bobo ichkaridan kelib, darvozasini ochib, Go‘ro‘g‘libekni ko‘rib, ichida: “Mabodo bu Go‘ro‘g‘li sulton bo‘lib, Gulqizoyning qasdida kelib yurgan bo‘lmasin”, — deb ko‘p shumliklarni o‘ylab, muloyim so‘ylab: “Qani, mehmon, men nima savol so‘rasam, rost javob bersang, hovlimga mehmon bo‘l. Bo‘lmasa, ana katta yo‘l”, — deb bir necha joydan timsol keltirib, soqolini tarab, mo‘ylovini burab, Go‘ro‘g‘li sultonga qarab, bir so‘z dedi:

Xabar olsang bu ellardan,
Eshitsang shirin tillardan,
Bog‘bon boshi Mirishkordan,
Bu bizning go‘zal shahardan.
Xabar shudir bilmak darkor,
Bizning elda bir rasm bor,
Kelganning kimligin so‘rar,

Ul ham rostdan javob berar.
Boqar mezbon qarog‘iga,
Javob berar so‘rog‘iga,
Agar sirin pinhon qilib,
Tugib qolsa yuragiga,
Unday odam qaytarilar,
Kelganidan narrog‘iga.

Shunda Go‘ro‘g‘li sulton Mirishkor boboga qarab, javob berib, bir so‘z dedi:

Xabar olsak bu ellardan,
Eshitsak shirin tillardan,
Asli bog‘bon Mirishkordan,
Bu sizning go‘zal shahardan.
Ha, albatta, bilmak darkor,
Har shaharda har rasm bor.
Kimligim aytarga tayyor,
So‘rsang, mehmon javob berar.

Boqay sening qarog‘ingga,
Javob beray so‘rog‘ingga,
Biron sirim pinhon aylab,
Tugib qolmay yuragimga,
Qaytarma, Mirishkor bobo,
G‘ov bo‘lmagin turog‘imga.

Shunda Mirishkor bobo: “Bo‘lmasam, sendan so‘rog‘imni so‘rayin. Lekin rost javob bergin”, — deb Go‘ro‘g‘li sultonga qarab, bir so‘z dedi:

Bu ellarda olma bilan qorali,
Bog‘ oralab sir aytmakka borali,
Taxminimdan agar g‘alat ketmasam,
Sen hov o‘sha — emasmisan Go‘ro‘g‘li?

Bobong har nimani oldin biladi,
So‘rab kelganlarga madad qiladi,
Yashirma nomingni, sensan Go‘ro‘g‘li,
Tusingdan turkmanlik anqib keladi.

Ot chopilar tog‘ning baland-pastida,
Dala yerlar larzon berib ostida,
Taxminimdan agar g‘alat ketmasam,
Kelgan bo‘lma Gulqizoyning qasdida?

Suratingni bunda badal qilgansan,
Bir cho‘ltongloq baxshi bo‘lib qolgansan,
Taxminimdan agar g‘alat ketmasam,
Bu yerlarga Gulqizni deb kelgansan.

Ostingdagi oting cho‘ntoq kuzama,
Firib bilan o‘zing bo‘yab bezama,
Bobong bilgir har bir ishni, Go‘ro‘g‘li,
Chavandoz baxshi bo‘p afting tuzama.

Qo‘shig‘ing bor uchar qushday havongga,
Qoyil bo‘lar barcha savt-u navongga,
Yashirmasdan ayta bergin, Go‘ro‘g‘li,
Ishonib bu Mirishkorday bobongga.

Shunda Go‘ro‘g‘li sulton Mirishkor bobosidan bu so‘zni eshitib, ukkag‘arning donishmandligini-yey, deb mirishkorligiga qoyil bo‘lib, o‘zini tanitib, bir necha joydan timsol keltirib, Mirishkor bobosiga qarab, bir so‘z dedi:

Qoyil bo‘ldim donishingga, aqlingga,
Asli o‘zing jonga darmon ekansan,
Xuroson elida yakka bir o‘zing,
Gulqizga chindaki bog‘bon ekansan.

Go‘ro‘g‘liman, xonman Chambilbeliga,
Yolg‘on dosh berolmas mardning hiliga,
Gullab o‘tgin Xurosonning eliga,
Jon bobo, chindaki bog‘bon ekansan.

Olqar yurar tog‘ning baland-pastiga,
Dushmanlar band bo‘lar mardning dastiga,

Shunda bu so‘zni Go‘ro‘g‘li bekdan eshitib, Mirishkor bobo ichida: “Ha, shunday bo‘lmasa, buni Go‘ro‘g‘li demaydi. Bu ishini puxta qilganga o‘xshaydi. Avval Gulnozoyga kelib, uning ko‘nglini asir qilib, hamma gapni undan bilib, to‘g‘ri bu yerga kelganga o‘xshaydi”, — deb ko‘p shumliklarni o‘ylab, shirin muloyim so‘ylab, Go‘ro‘g‘li sultonga qarab, choy puli so‘rab, bir so‘z dedi:

Karvon ochar darbandining yo‘lini,
Bog‘bon iskar bog‘ning toza gulini,
Avval ber bobongning choylik pulini,
Undan keyin ocharman maqsad yo‘lini.

Har tarafga burgan shoir tilini,
Jo‘mard odam ochiq tutar qo‘lini,
Avval ber bobongning nasha pulini,
Undan keyin ochsin maqsad yo‘lini.

Chiqibdirsan Taka-Yovmit elidan,
Oshib kelding Badbaxt tog‘ning belidan,
Har ish kelar shu bobongning qo‘lidan,

Bu so‘zni Mirishkor bobosidan Go‘ro‘g‘li sulton eshitib: “Ko‘ngling tilladan qolsin, mana, ol”, — deb solimdan olgan besh yuz tillani ko‘rsatdi. Mirishkor bobosi tillalarni ko‘rib, dimog‘i choq bo‘lib, ko‘ngli to‘lib, Go‘ro‘g‘li sultonni otdan tushirib, mehmon aylab, ostiga yetti qavat ko‘rpa taylab, shirmoy non, pista, rusta, bodom, yong‘oqlarni dasturxonga taylab, ko‘p siylab yotdi. Shunda mirishkor bobo: “Mening hovlimning orqasi Gulqizoyning chorbog‘iga ushlar. Mening hovlimga chorbog‘dan daricha bor. Har kuni men bir marta shu darichadan chiqib, Gulqizoyga salom berib, ikki soatcha chorbog‘lariga qarab, unday qil, bunday qil, deb tayinlab kelaman. Mening ishim shu, bolam. Ammo chorbog‘ yetti qavat, eng o‘rtasida Gulqizoyning ko‘shki. Sen shu hovlimdagi darichadan o‘tib, agar rost Go‘ro‘g‘li sulton bo‘lsang, yetti chorbog‘ning yetti darvozasidan ham albatta o‘tasan. O‘rtalikdagi qiblaga qarab turgan ko‘shkka yctasan, ko‘shkning ikkinchi qavatiga chiqasan, chap qo‘lga burilib, yigirma qadamcha yurasan. Oldingdan bir eshik chiqadi. Eshikdan kirsang, to‘g‘ridan sal o‘ngroq yoqda bir eshiklari zarhal xona ko‘rinadi. Ana shu xonada Gulqizoy yotadi. Mana bu doriyi behushni ol, Gulqizoyga shuni iskatib, behush qilib olib ket. Lekin bu kech emas. Mening hovlimda bemalol dam olib, erta kechga shu ishni qil. Nega desang, men bu yerdan ketib, uzoqlashishim kerak. Bo‘lmasa, sen ketgandan keyin mening bo‘ynimga gunoh to‘ntariladi. Keyin Chambilda uchrashamiz. Juda ehtiyot bo‘l. Gulqizoyning qirq kanizi, qirq quli, qirq cho‘risi bor. Ulardan birontasi bilgudek bo‘lsa, jahannamga ketasan. Ana mening bergan yordamim shu”, — deb juda zarur kerakli narsalarini kajavaga joylab, yo‘rg‘asiga ortib, ustiga minib, Gulqizoyning biror xizmatida yurganga o‘xshab, hovlisidan chiqib ketdi. Go‘ro‘g‘li sulton hovlining ichidan qamab, dam olib yotib, ikkinchi kechasi G‘irko‘kni hovlida qoldirib, o‘zi darichadan chorboqqa o‘tib, darvozalarni so‘tasi bilan urib ochib,

Kelgandirman Gulqizoyning qasdig
Jon bobo, sen o‘sha bog‘bon ekansan.

Menga bu gaplarni Gulnoz bildirdi,
Bir nuqtaga ming bir ma‘no ildirdi,
O‘zing bir donishmand, ko‘kraging durdi(r),
Gulqizga chindaki bog‘bon ekansan.

Go‘ro‘g‘lining oson ayla korini,
Eshitib bu qilgan oh-u zorini.
O‘zingga bergandir ixtiyorini,
Mirishkor, chindaki bog‘bon ekansan.

Avval boshdan sen qochmasang pulidan,
Bobong ochib bersin maqsad yo‘lini.

Hisoblashmoq, bolam, savob bo‘ladi,
Odamning picha puli qarz qiladi,
Tilla bersang, bobong ko‘ngli to‘ladi,
Undan keyin ocharman maqsad yo‘lini.

O‘zimman men sizga Mirishkor,
Bellashmoqqa tillangni chiqar,
Bobong xizmatingga tayyor,
Ochadir maqsading yo‘lini.

o'rtangi chorboqqa kirib, hech kimning ko'ziga ko'rinmaslik uchun so'tani yerga urib, Mirishkor bobo aytgan xonaga borib, Gulqizoyning dimog'iga doriyi behushni sepib, esini og'dirib, to'shak-to'shagi bilan o'rab ko'tarib, Mirishkor boboning hovlisiga kelib, o'xshatib boylab, o'zini egarning ustiga olib, G'irko'k otiga qarab bir so'z dedi:

Molim G'iro't, jonim G'iro't,
Hayda endi tom ustidan,
Parvoz qilib jonivorim,
Uchib o't qo'rg'on ustidan.

Hech bir ko'zga ko'rinmagin,
Bir nishobda surinmagin,
Peshtoqlarga urinmagin,
Haklab o't qo'rg'on ustidan.

Dushman ko'zi chalinmasin,
Tanang bandga ilinmasin,
Bosgan izing bilinmasin,
Sakrab o't qo'rg'on ustidan.

Chaqmoqdayin ziqlab o'tgin,
Chambilning yo'lini tutgin,
Hayallamay darrov yetgin.
Sakrab o't tog'lar ustidan.

Otgan o'qday zuvlab borgin,
Bulutlarni quvlab borgin,
Chambilbelga shuvlab borgin,
Charx urib osmon ustida.

Qiyalab Chambilga engin,
Osmondan zaminga do'ngin,
Zarchamanga borib qo'ngin,
Charx urib osmon ustida.

Bu so'zni Go'ro'g'li sultondan G'irko'k eshitib, egasining tiliga tushunib, yerni oyog'i bilan tirnab-tirnab, osmoni falakka parvoz qilib uchib, Chambilga qarab kela berdi. Go'ro'g'li sulton osmoni falakni tomosha qilib kela yotib, mabodo ko'rpaning orasida dimiqib o'lib qolmasin deb Gulqizoydan xabar olsa, hech nima qilmabdi. Ochiq havodan nafas olsin, deb betini ochib qo'ydi. Shuytib, G'irko'k bir soat ichida shuvillab Chambilga yetib, Go'ro'g'li chorbog'ining yuqorisidagi Zarchamanga kelib yerga tushib, yer bilan yo'rg'alab kela berdi. Go'ro'g'li sultonning dimog'i chog' bo'lib, Gulqizoyni Zarchamanga tushirib, bog'bonni chaqirib: "Og'a Yunus pariga borib ayt, bir hamyon tilla olib, mening qoshima kelsin. Undan keyin Chambilning barcha bo'z bolalariga aytsin. Barchasi kiyinib, Zarchaman oldidan o'tsin. Men Gulqizoyni olib keldim. Kimni xohlasa, o'shanga beraman", — dedi. Bog'bon borib, Og'a Yunus pariga bu gaplarni aytdi. Og'a Yunus pari Chambilning barcha bo'z bolalariga: "Sar hovuzning naryog'i — Zarchamanning boshiga kiyinib, yasanib chiqasizlar. Go'ro'g'li baringizni bir ko'rar emish", — deb xabar qilib, o'zi xazinadan hamyon tilla olib, bir zamon sollanib, kanizaklarini ergashtirib, Zarchamanga chiqdi. O'zi ham shu vaqtlar ko'klam, lolaqizg'aldoqlar ochilgan, bog' gullar sochilgan payti. Zarchamanning ham toza gashti kelgan vaqt edi. To'rg'ay, g'azaloy, bedana, sarg'aldoq, cho'pon, allavuch, cho'rtak, qalbuja, kalontosh, to'rg'ayboshlarning toza kayfi kelgan vaqtlar edi. Yaqin chog'otlarda bo'lsa kakliklar mast bo'lib, u toshdan bu toshga yo'rg'alab, sayrab, uchib qo'nar edi. Kanizaklar gilam, ko'rpachalar ko'tarib kelib, Zarchamanning o'rtasiga to'shadilar. Yunus pari ishvai nozi bilan kelib, Go'ro'g'li sulton bilan ko'rishib, so'rashib o'tirdi. Shunda Go'ro'g'li sulton Og'a Yunus parining qo'liga hush dorini berib, bir necha joydan timsol keltirib, yoriga qarab, bir so'z dedi:

Harishoh qizini oson keltirdim,
Endi buni o'zing keltir hushiga,
Xurosonga mardligimni bildirdim,
Gulqizjonni o'zing keltir hushiga.

Shunday bir ish qildim inson bilmadi,
Bir chivin ham yo'limga g'ov bo'lmadi,
Falakning tubiman keldim aylanib,
Uchganimni aslo Gulqiz bilmadi,
Endi buni o'zing keltir hushiga.

U yoqdagi do'stlarimni kuldirdim,
Dushmanlar bag'rini qonga to'kdirdim,
Shunday qilib, Oygulqizni keltirdim,
Endi buni o'zing keltir hushiga.

Mardligimni bugun izhor aylayin,
Oygulqizni oyday qilib shaylayin,
Zarchamanga bo'z bolalar kelgan so'ng,
Ixtiyorin o'ziga qip taylayin.

Hamiyon tillani bergin qo'liga,
Saylagan yigitni olsin tiliga,
Kim bo'lsa ham oldidan o'tganda,
Tillalarni to'kib ursin beliga.

Gulqizni beraman saylaganiga,
Hamiyonni to'kib taylaganiga,
Bizning elning rasmi shudir, Yunusjon,
Beray uni ko'ngil boylaganiga.

Og'a Yunus pari Go'ro'g'li sultondan bu so'zlarni eshitib, Gulqizoyning dimog'iga hush dori iskatib, turgin endi, deb muloyimlik bilan Gulqizoyga qarab, bir so'z dedi:

Rohatlanib, ko'p uxladim, chirog'im,
Kun ham qizib, choshtgoh bo'ldi, tur endi.
Oldingda turibdi yurtning sultoni,
Ko'p yotmagin, noz uyqudan tur endi.

Seni deb chamanda gullar ochilmish,
Qadaming ostiga ular sochilmish,
Sarhovuzdan yaxna suvlar ichilmish,
Yotma, jonim, noz uyqudan tur endi.

Chor tarafda qushlar chirqillashadi,
Chuvillab sayrashi haddin oshadi,
Gulqizoy uyqudan tursin deyshadi,
Yotma, jonim, noz uyqudan tur endi.

Qizlar taqar jovg'oshining gulini,
Oshiqlar yoqtirar ma'shuq hilini,

Qushlar so'zlar har dam ochib tilini,
Yotma, jonim, noz uyqudan tur endi.

Chor tarafga ipor isi to'libdi,
Yuzingga boqishib gullar kulibdi,
Kun yuqori, choshtgohlikka kelibdi,
Yotma, jonim, noz uyqudan tur endi.

Chiroying o'xshaydi chamanda gulga,
Ko'zlaring yumishing yoqadi dilga,
Seni maqtab qushlar kelibdi tilga,
Yotma, jonim, noz uyqudan tur endi.

Qora soching tolasidan silayin,
Sening bilan birga-birga kulayin,
Yunus aytur senga hamdam bo'layin,
Yotma, jonim, noz uyqudan tur endi.

Bir pilla Gulqizoy ko'zini ochsa, qulog'iga juda muloyim bir ovoz keladi. Qarasa, Xurosondagi bog'idan o'zgacha keng havoli, bir tarafi tog' chamanzorda yotibdi. Nariroqda bir ko'k ot bir daraxtda bog'liq turibdi. Undan beriroqda bir o'rta yashar odam choy ichib o'tiribdi. Qoshida juda ham chiroyli bir ayol: tur endi, chirog'im, deb turibdi. Gulqizoy dunyoda o'zimdan boshqa chiroyli, go'zal yo'q, o'zim barcha go'zallarning go'zaliman, deb yurar edi. Qoshida turgan ayolni ko'rib, uning husni jamoliga, qaddu kamoliga qoyil bo'lib: "Bu tushim bo'lsa kerak. Agar o'ngim bo'lsa, bu ayol yo farishta, yo behishtning hurlaridan bo'lsa ajab emas", — deb hayron bo'lib o'midan turib: "Ayajon, bu tushimmi — o'ngimmi", — deb turibdi. Shunda Og'a Yunus pari: "Bu o'nging, hozir Harishoh yurtida emas, Chambil yurtidasan", — deb Gulqizoyga tasalli berib, bir necha joydan timsol keltirib, shu so'zni aytdi:

Qo'rqma, jonim, mehribonim, Gulqizoy,
Hikmat bilan bunda kelding, chirog'im.
Erka o'sgan podsho qizi, Gulqizoy,
Bir kechada bunda kelding, chirog'im.

Kelganingni unda hech kim bilmaydi,
Bu yoqlarga iz axtarib kelmaydi,
Osmondan yurganning izi bo'lmaydi,
Hech kim bilmay, bunda kelding, chirog'im.

Chambil shohin har ish kelar qo'lidan,
O'ljalar keltirar dushman elidan,

Hatlab oshar yetti dushman elidan,
Necha tog'dan hatlab kelding, chirog'im.

G'irko'k degan uchqur tulpor oti bor,
O'zi bilan o'sgan xonazoti bor,
Tepkisidan dushmanlarning dodi bor,
Shu ot bilan uchib kelding, chirog'im.

Go'ro'g'lidir shu Chambil xalqin otasi,
Qo'lida bor karomatli so'tasi,
Onangning so'zining yo'qdir xatosi,
Endi sen ham chambilliksan, chirog'im.

Bunday shirin so'z, jodu ko'z, suluv yuz ayol Gulqizoyni o'ziga rom qildi. Shu yerda Gulqizoy Og'a Yunus pari bilan ertangi ovqatni qilib o'tirdi. Undan keyin Og'a Yunus pari Gulqizoyga: "Endi bilsang,

bizning Chambilda shunday rasm bor. Sen mana bu hamyondagi tillani qo‘lingga olasan. Hozir Chambildan barcha bo‘z bolalar kelib, oldingdan o‘tadi. Qaysisini agar ko‘ngling yoqtirsa, hamyonning og‘zini bo‘shatib, yelkasiga tilla bilan urasan. Keyin seni o‘sha yigitga nikoh qilib beriladi”, — deb qo‘ydi. Shunda Chambilning barcha hali uylanmagan bo‘z bolalari kelib, Gulqizoyning oldidan birin-birin o‘ta berdi. Avazxon ham bo‘z bola bo‘lganligi uchun yigitlar bilan kelib, navbati kelgandan keyin bu ham Gulqizoyning oldidan o‘ta berdi. Avazxon qanday? Xuddi bir jonday, behishtdan adashib chiqqan g‘ilmonday. Qaddi barno, aqli raso, husni osmondagi oy bilan talashgan, bir necha jazmanlar sirt-orqasidan elashgan. Zar kokilli, har kokiliga bittadan jonon yopishsa arziydigan, qoshlarini qiydirgan, bir necha bul havasni kuydirgan yigit. Gulqizoy bunday yigitni hali umrida birinchi marta ko‘rishi edi. Shunday mahliyo bo‘lib, Avazxondan ko‘zini uzolmay, balki terlab ketib, o‘zini yozolmay, simobday balqib, hovuzday qalqib, qo‘lidagi hamyonning og‘zini zo‘rg‘a bo‘shatib, Avazxonning yelkasidan to‘kib yubordi. Bo‘z bolalar buni ko‘rib, tillalarni terib olmoqlikka yugurdilar. Bu voqeani ko‘rib turgan Go‘ro‘g‘li sulton terisiga sig‘may, quvonib, darrov doobilini qoqtirib, mash‘allar yoqtirib, Zarchamanga yangi bir o‘tovni tiktirib, tuya, qo‘y so‘ydirib, to‘y qilib, go‘sh-t-sho‘rvasiga barchani to‘ydirib, kechqurun Gulqizoyning nikohini Avazxonga qiydiribdi. Go‘ro‘g‘li sulton uch-to‘rt kun qutli bo‘lsinni olib o‘tirdi. Endi Mirishkor bobodan so‘z eshiting.

Mirishkor bobo, Harishoh bu voqealardan xabardor bo‘laman deganicha, turkman muzofotiga o‘tib, oradan besh-olti kun o‘tgandan keyin ul ham eson-omon Chambilga yetib keldi. Go‘ro‘g‘li sulton Mirishkor bobo uchun ham joy tayyorlab qo‘ygan edi. Mirishkor bobo kelib, o‘zi uchun tayinlagan joyga tushdi. Shunday qilib, Go‘ro‘g‘li sulton va Og‘a Yunus pari Avazxonni Gulqizoyga uylantirib, murodlariga yetdilar.

